Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Lausunto

15.2.2022

VN/17/2022
VN/17/2022-TEM-8

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Viite: lausuntopyyntö / Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta perjantai 18.2.2022 klo 11.00

Komission ehdotus suositukseksi Oikeudenmukainen siirtymä kohti ilmastoneutraliteettia

Lausuntonaan työ- ja elinkeinoministeriö esittää kunnioittavasti seuraavaa:

Komission ehdotus suositukseksi ”Oikeudenmukainen siirtymä kohti ilmastoneutraliteettia” pohjautuu Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan, joka käynnistettiin vuonna 2019. Tavoitteena siinä on tehdä Euroopasta ensimmäinen ilmastoneutraali maanosa ja muuttaa unioni kestäväksi, oikeudenmukaisemmaksi ja vauraammaksi yhteiskunnaksi, joka ottaa huomioon maapallon resurssien rajallisuuden. Oikeudenmukaisen siirtymän varmistaminen kuuluu vihreän kehityksen ohjelmaan. Siinä korostetaan, että yhtäkään ihmistä tai aluetta ei saa jättää selviytymään yksin.

Komissio hyväksyi vuonna 2021 55-valmiuspaketin, jonka avulla pyritään saavuttamaan EU:n sitova ilmastotavoite vuodelle 2030 vähentämällä kasvihuonekaasujen nettopäästöjä vähintään 55 prosenttia. Tavoitteena on ilmastoneutraalius, joka on määrä saavuttaa vuoteen 2050 mennessä. Komission valmiuspakettiin sisältyy ehdotus ilmastotoimia koskevasta sosiaalirahastosta, jonka avulla pyrittäisiin lieventämään haitallisia sosiaalisia vaikutuksia, jotka syntyvät päästökaupan laajentamisesta tieliikenteeseen ja rakennuksiin. Ehdotuksen mukaan ilmastotoimia koskevan rahaston kautta olisi tarkoitus tukea uuden päästökaupan vuoksi haavoittuvassa asemassa olevia kotitalouksia, mikroyrityksiä ja liikenteen käyttäjiä. Rahaston koko on vuosille 2025–2032 olisi ehdotuksen mukaan 72,2 miljardia euroa, joka käsittää 25 % uuden päästökaupan huutokauppatuloista. Lisäksi kansallisissa RRP:ssä ja esimerkiksi energia-alan aloitteissa on toimia, joilla vastataan energiaköyhyyteen. Komissio on katsonut, että itse siirtymisen tukemiseen tarvitaan vielä uusia aloitteita ja 55-valmiuspaketin yhteydessä komissio ilmoitti antavansa vuoden 2021 loppuun mennessä ehdotuksen neuvoston suositukseksi, jossa EU:n jäsenmaille annetaan tarkempia ohjeita siitä, miten ne voivat parhaiten ottaa huomioon oikeudenmukaisen siirtymän vaatimat toimet osana ilmastopolitiikkaa ja hiilineutraalisuustoimia.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että suositusehdotus on lähtökohdiltaan kannatettava. Rahastojen osittaisten päällekkäisyyksien, yhden rahaston keskeneräisen valmisteluvaiheen (ilmastotoimia koskeva sosiaalirahasto) ja sosiaaliturvan kansallisen päätäntävallan vuoksi, rahoitusta on olennaista tarkastella erikseen omana kokonaisuutenaan ja välttää päällekkäisyyksiä. Ja koska Suomi on jo aikaisemin muodostanut kannan ehdotettuun sosiaalisen ilmastorahastoon, työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että ao. kantaa tulee noudattaa tässä suositusehdotuksessa sellaisenaan. Mikäli Suomen kantaa sosiaalisen ilmastorahaston osalta päivitetään, on se hyvä ottaa sellaisenaan tämän suositusehdotuksen valmistelussa huomioon.

Postiosoite **Postadress** **Postal Address** Työ- ja elinkeinoministeriö	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
PL 32 00023 Valtioneuvosto	Aleksanterinkatu 4 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 1606 2160 +358 9 1606 2160	kirjaamo.tem@gov.fi www.tem.fi

Komission ehdottamassa suosituksessa esitetään useita toimia, joiden avulla jäsenvaltioiden on helpompi suunnitella ja toteuttaa toimenpidekokonaisuuksia varmistaakseen oikeudenmukaisen siirtymisen ilmastoneutraaliuteen. Toimenpide-ehdotuksissa käsitellään kattavasti vihreään siirtymään liittyviä työllisyys-, osaamis- ja sosiaalisia näkökohtia. Ehdotuksessa kiinnitetään erityistä huomiota työntekijöiden oikeudenmukaisiin siirtymiin sekä työpaikkamenetyksiä kohtaavilla toimialoilla, että laajemmin myös muilla toimialoilla. Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumisessa huomio kiinnitetään niiden ihmisten ja kotitalouksien tarpeisiin, jotka ovat riippuvaisia fossiilisista polttoaineista ja joihin vihreällä siirtymällä on todennäköisesti suurimmat vaikutukset. Ehdotetussa suosituksessa kehotetaan jäsenmaita hyödyntämään mahdollisimman hyvin julkista ja yksityistä rahoitusta. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että komission kehotus on kannatettava, mutta jäsenmaat päättävät itse erityisesti julkisen rahoituksen kohdentamisesta ja sen tavoista.

Oikeudenmukaisuus ja solidaarisuus ovat Euroopan vihreän kehityksen ohjelman keskeisiä periaatteita. Oikeudenmukaista siirtymää tukevat politiikkatoimet, joilla tuetaan työntekijöitä ja heikommassa asemassa olevia ryhmiä tukitoimin, sekä heidän aktiivista osallistumistaan, ovat ratkaisevan tärkeitä vihreän siirtymän onnistumisen kannalta. Jos toimet ja politiikat ovat oikeanlaisia, arvioidaan, että vihreä siirtymä voi luoda EU:hun miljoona uutta työpaikkaa vuoteen 2030 mennessä ja noin kaksi miljoonaa työpaikkaa vuoteen 2050 mennessä. Samaan aikaan on tärkeää varmistaa, että kukaan ei jää jälkeen ja että EU ja sen jäsenmaat edelleen parantavat valmiuksiaan ennakoida muutoksia ja tarjota kohdennettua tukea niille alueille, toimialoille, työntekijöille ja kotitalouksille, joille tulevaisuus tuo mukanaan haasteita.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että vihreällä siirtymällä voi olla merkittäviä vaikutuksia uuden kasvun ja kilpailukyvyn luomisessa eikä muutosta kannata jarruttaa. Päinvastoin, vain eturintamassa voi saada suurimman hyödyn – myös työmarkkinoiden kannalta. Rakennemuutokset ovat väistämättömiä, mutta ne voidaan toteuttaa hallitusti tukemalla yksilöitä ja yhteisöjä kannustaen heitä pääsemään muutoksen mukaan, erityisesti osaamistason noston ja kohdentumisen kautta.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää positiivisena, että annetussa ehdotuksessa jäsenvaltioita kannustetaan toteuttamaan omiin olosuhteisiinsa mukautettuja toimenpiteitä, kuten luomaan korkealaatuisia työllistymismahdollisuuksia ja työpaikasta toiseen siirtymistä tukevia toimenpiteitä sekä auttamaan mikroyrityksiä ja pieniä ja keskisuuria yrityksiä esim. rahoituksen saannissa ja markkinoille pääsyssä. Myös yhtäläisiä mahdollisuuksia laadukkaaseen koulutukseen edistävät toimenpiteet, ajantasainen tieto työmarkkinoiden osaamistarpeista sekä aikuisten osallistumisen lisääminen elinikäiseen oppimiseen ovat erityisen kannatettavia.

Oikeudenmukaisia vero- ja etuusjärjestelmiä ja sosiaalisen suojelun järjestelmiä tukevat toimenpiteet, kuten verorasituksen painopisteen siirtäminen työstä muihin lähteisiin, ovat myös työ- ja elinkeinoministeriön näkökulmasta kannatettavia, jotta työn vastaanottaminen ja teko olisi aina ja kaikissa tilanteissa kannattavaa. Myös kohtuuhintaisten peruspalvelujen saatavuutta tukevat toimenpiteet sekä toimet, jolla voidaan edistää investointeja uusiutuvaan energiaan, puuttua liikkumista koskeviin haasteisiin ja edistää kiertotalouteen liittyviä kustannussäästömahdollisuuksia ovat lähtökohdiltaan hyviä, koska ne toimivat samalla mahdollistajina työn vastaanottamiseen, laajempiin työssäkäyntialueisiin ja voivat avata uusia työmahdollisuuksia ja lisätä yrittäjyyttä.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää myös erityisen tärkeänä työmarkkina-osapuolten, kansalaisjärjestöjen, alue- ja paikallisviranomaisten ja muiden sidosryhmien ottamista aktiivisesti mukaan. Muutoksen ennakointi ja hallinta jo työpaikoilla lyhentää yksilötasolla vihreän siirtymän negatiivisia vaikutuksia ja helpottaa yhtä lailla työnantajien työvoiman saatavuutta edistäen samalla kasvua ja kilpailukykyä.

Hanna Hämäläinen
neuvotteleva virkamies

Jakelu Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta